

خبرنامه هفتگی

مدیریت تعارض منافع

شماره بیست و هشتم - ۱۳ تا ۱۹ دی ۱۳۹۹

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی
۲۰ دی ۱۳۹۹

۲۸

بنام خداوند جان و آفریننده

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

شماره بیست و هشتم - ۱۳ تا ۲۰ دی ۱۳۹۹

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۲۸

مرکز توانمندی سازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

۲۰ دی ۱۳۹۹

فهرست مطالب

- درآمد: نمایندگان مجلس در کشاکش منافع ملی و منطقه‌ای..... ۲
- تعارض منافع در تهیه و تصویب بودجه توسط دولت و مجلس..... ۹
- تأثیر تعارض منافع بین صندوقی بر بحران صندوق بازنشستگی..... ۹
- هدررفت چند میلیون تن LPG در سایه تعارض منافع وزارت نفت..... ۱۰
- تصمیم‌گیران نباید درگیر تعارض منافع باشند..... ۱۰
- قانون محکمی در حمایت از گزارشگران تعارض منافع و فساد نداریم..... ۱۱
- تعارض منافع علت اجرا نشدن قانون تعرفه‌گذاری خدمات پرستاری..... ۱۱
- لزوم مقابله با تعارض منافع در اتاق بازرگانی..... ۱۱
- تعارض منافع وجود دارد و نیازمند قانون است..... ۱۲
- آمار و ارقامی از اجرای بخشنامه تعارض منافع در سازمان بهزیستی..... ۱۲
- ارائه نظرات سازمان بازرسی درباره طرح مدیریت تعارض منافع..... ۱۳
- تضاد منافع در جایگاه ناظر کنترل کیفی کارخانه‌های صنایع غذایی..... ۱۳
- تضاد منافع ساترا در صدور مجوز پلتفرم‌های VOD..... ۱۴
- روایت رئیس اسبق سازمان برنامه ریزی آموزشی از تعارض منافع در این سازمان..... ۱۴
- تحقیقات قضایی درباره وزیر دادگستری فرانسه به اتهام تضاد منافع..... ۱۵
- تضاد منافع تحلیلگران بورس در صدور توصیه فروش..... ۱۵
- محتوای تصویری تعارض منافع..... ۱۶
- تحلیل تعارض منافع در فضای مجازی: عزم جدی در مبارزه با تعارض منافع از کجا آغاز می‌شود؟..... ۱۷

درآمد: نمایندگان مجلس در کشاکش منافع ملی و منطقه‌ای

زهره نجفی

پروژه‌های صنعتی و عمرانی متعددی در بسیاری از شهرهای کوچک و بزرگ استان‌های ایران به چشم می‌خورند که سالیان سال است نیمه‌کاره رها شده و بلا تکلیف باقی مانده‌اند؛ ورزشگاه‌ها، بیمارستان‌ها، فرودگاه‌ها و کارخانه‌ها در مقیاس بزرگ و درمانگاه‌ها، مساجد و مدرسه‌ها در مقیاس کوچک. برای هر یک از این طرح‌ها در ابتدای بودجه‌ای تعریف شده و اصطلاحاً کلنگی بر زمین خورده است، اما این طرح‌ها بعضاً حتی تا ده سال به دلیل مشکلات فنی و اقتصادی نیمه‌تمام مانده و بودجه عمومی صرف شده برای آن‌ها هدر رفته است. پژوهش‌ها و بررسی‌ها نشان می‌دهد بخش قابل توجهی از این پروژه‌ها و طرح‌ها بر اثر اعمال فشار نمایندگان مجلس برای هدایت بودجه به سمت حوزه انتخابیه‌شان تصویب و اجرا شده‌اند، اما از آن‌جا که فاقد توجیه فنی، اقتصادی و زیست محیطی و پشتوانه کارشناسی بوده‌اند در سال‌های بعد نیمه‌کاره باقی مانده‌اند. تعارض میان منافع ملی و منطقه‌ای نمایندگان مجلس یکی از مهم‌ترین و پردامنه‌ترین موقعیت‌های تعارض منافع در سطح کلان و ملی است که پیامدها و تبعات بسیاری در مسیر توسعه کشور داشته است.

به موجب اصل ۸۴ قانون اساسی، نماینده مجلس شورای اسلامی در درجه اول یک قانون‌گذار و ناظر بر اجرای قانون است که در برابر تمامی ملت مسئول است. وظایف حوزه بومی یک نماینده به صورت قوانینی نانوشته و فاقد چارچوب مشخص و خارج از محدوده تعیین شده در قانون است. تعارض میان منافع ملی و منطقه‌ای نمایندگان باعث می‌شود هر نماینده به تشخیص خود به ایفای نقش در حوزه انتخابی‌اش، بپردازد. با ضعف قدرت مراجع محلی نظیر شوراهای اسلامی شهر و روستا و نبود نهادهایی نظیر پارلمان محلی، نماینده مجلس شورای اسلامی به یک بازوی فشار برای رسیدگی به امور جزئی و محلی حوزه‌های انتخاباتی تقلیل یافته است.

در ساختار کنونی نظام پارلمانی ایران، انتخاب مجدد نماینده مجلس در دوره بعدی منوط به جلب رضایت و حمایت ساکنان حوزه انتخابی مربوطه است و این بدان معناست که اگر نماینده‌ای در دوران نمایندگی خود، خواسته‌های عمومی ساکنان حوزه انتخابی خود را که گاه هیچ ارتباطی با وظایف نمایندگی مجلس نیز ندارند، نادیده بگیرد، در دوره‌های بعدی با اقبالی مواجه نخواهد شد. درباره تعارض میان منافع ملی و منطقه‌ای نمایندگان مجلس ممکن است چنین استدلال شود که منافع منطقه‌ای جدا از منافع ملی نیست و یا به عبارت دیگر منافع کل نمی‌تواند چیزی جز منافع اجزا باشد و در این صورت نماینده مجلس با برآورده ساختن انتظارات مردم حوزه انتخابیه در واقع در خدمت منافع ملی عمل کرده است. حتی با قبول چنین فرضی، همچنان این مسئله باقی می‌ماند که عملکرد و اقدامات نماینده در حوزه انتخابیه خود در اغلب موارد یا جنبه تبلیغاتی، نمایشی و پوپولیستی به منظور خرید رأی دارد، و یا در راستای تأمین منافع گروه‌های ذی‌نفوذ و صاحب‌اقتدار در حوزه انتخابیه است.

ورود بیش از حد نمایندگان مجلس به امور محلی بر اساس تشخیص‌های غیرکارشناسی و به منظور جلب حمایت گروه‌های ذی‌نفوذ سبب دخالت در اموری شده است که براساس قانون تا حدود زیادی در حیطه وظایف شوراهای شهر و روستا یا دستگاه‌های اجرایی زیرمجموعه قوه مجریه است. این امر در بسیاری از موارد سبب انتخاب افراد بی‌تخصص، قوم‌گرا و غوغاسالار در مجلس شده است. از مجموع ۲۹۰ کرسی مجلس شورای اسلامی حدود ۱۷۶ کرسی متعلق به حوزه‌های انتخاباتی ایست که تنها یک نماینده در مجلس می‌توانند داشته باشند. ([ستاد انتخابات کشور، ۱۳۹۴](#)) این بدان معناست که از مجموع ۲۰۷ حوزه انتخابیه ۱۷۶ نماینده (حدود ۸۵ درصد) از حوزه‌های تک‌کرسی و شهرهای کوچک انتخاب شده‌اند که ذهنیت نماینده در سطوح بسیار جزئی درگیر است.

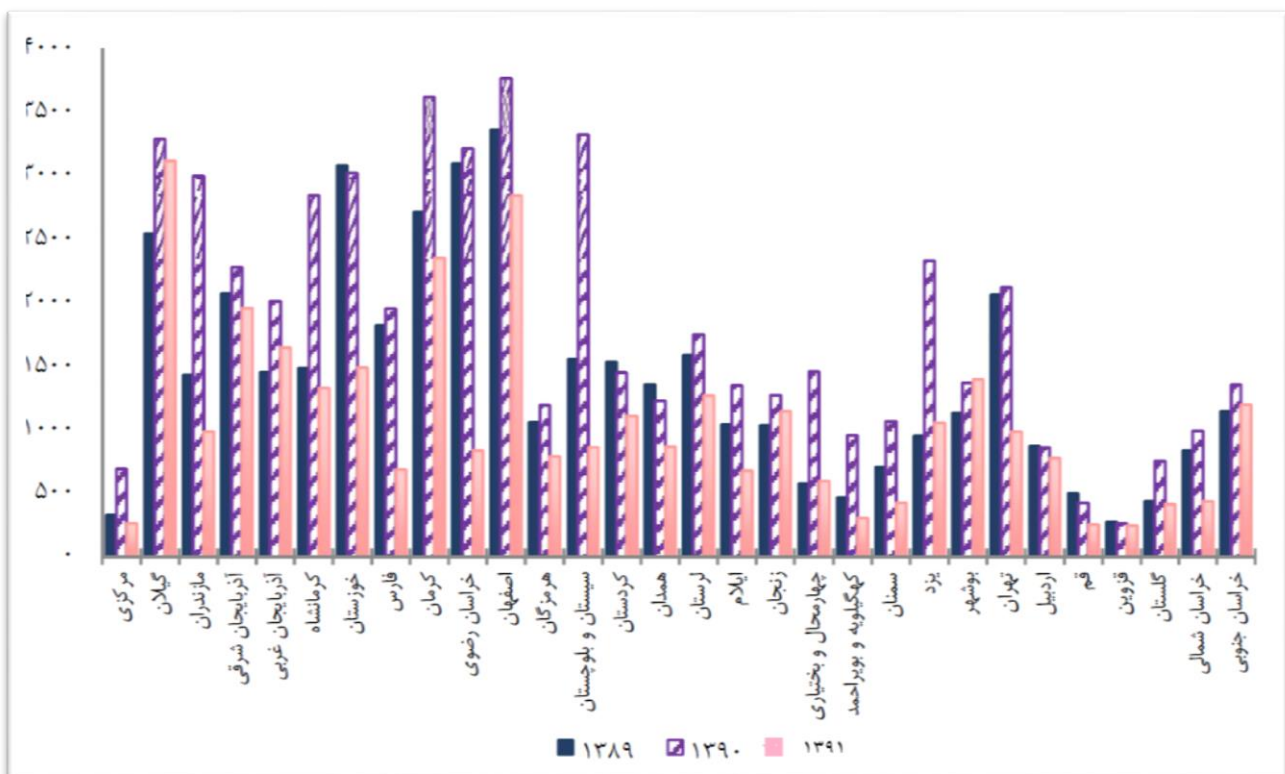
مجلس شورای اسلامی بدون محدودیت در تمامی سطوح از مسائل و اختلافات محلی شهرها و روستاها تا تصویب و پذیرش مذاکرات و قراردادهای بین‌المللی قانون‌گذاری و مداخله می‌کند. این وضعیت و عدم وجود محدودیت در حوزه اقدام و قانون‌گذاری برای نمایندگان مجلس آسیب‌های جبران‌ناپذیری در سال‌های اخیر بر کشور وارد ساخته است. می‌توان به موارد متعددی از طرح‌های عمرانی نظیر ساخت سد، بیمارستان، ورزشگاه و فرودگاه، طرح‌های صنعتی نظیر جانمایی‌های کارخانه‌های فولاد و پتروشیمی و طرح زیست‌محیطی نظیر انتقال آب بین استان‌ها اشاره کرد که بدون پشتوانه کارشناسی و در فضای جنجالی مجلس به تصویب رسیده و تبعات فاجعه‌بار انسانی و زیست‌محیطی برای کشور به جای گذاشته است. در ادامه به برخی از پرمخاطره‌ترین مصادیق این مسئله اشاره می‌شود:

پروژه‌های عمرانی نیمه‌کاره

کلنگ بسیاری از پروژه‌های نیمه‌تمام در کشور با انگیزه‌های سیاسی و منافع منطقه‌ای به زمین زده شده است و منافع ملی در بسیاری از این طرح‌ها لحاظ نشده است. اغلب مشاهده می‌شود فردی که می‌خواهد برای دور بعد هم نماینده مجلس شود به دولت فشار می‌آورد تا یک یا چند پروژه در حوزه انتخابیه‌اش اجرا شود. در مواردی نمایندگان مجلس با یکدیگر ائتلاف و از وزرا می‌خواهند پروژه‌های بدون اولویت را منطقه‌شان اجرا کنند و در غیر این صورت برای استیضاح وزیر اقدام می‌کنند. این مسئله موضوعی است که مورد تصریح نایب رئیس کمیسیون عمران مجلس دهم نیز واقع شد. ([اقتصاد آنلاین، ۱۳۹۷/۶/۲۷](#)) پروژه‌های عمرانی ذاتاً پرهزینه، انرژی‌بر و زمان‌بر هستند، بنابراین اولویت‌بندی آنها ضرورتی انکارناپذیر است. بسیاری از پروژه‌هایی که با اهداف سیاسی و کسب رأی اجرا شده به دلایل مختلف باعث هدر رفتن منابع مالی و آسیب به استان شده است. چنانکه پیشتر گفته شد طرح‌های عمرانی بدون پشتوانه کارشناسی در درازمدت به ضرر بومیان حوزه‌های انتخابی تمام می‌شود و مورد انتقاد قرار می‌گیرد. در بسیاری از شهرهای ایران این طرح‌ها به طرح‌های سیاسی معروف شده‌اند که به دلیل حمایت برخی از سیاسیون کلنگ‌زنی شده و هزینه‌های سرباری را بر بودجه عمومی و دولتی تحمیل کرده‌اند. ابهام در چگونگی تصویب و مرجع تصویب‌کننده طرح‌ها، عامل اصلی این ناکارایی محسوب می‌شود. تعارض میان منافع ملی و منطقه‌ای نمایندگان و تصمیم‌گیری‌های سیاسی

نمایندگان در تصویب طرح‌ها و پروژه‌های جدید بدون رعایت محدودیت منابع قابل تأمین، از مشکلات اصلی در روند اجرای طرح‌های عمرانی است.

طرح‌های یادشده به لحاظ پیشرفت فیزیکی و تبعیت از برنامه زمان‌بندی در وضعیت مطلوبی نیستند و هر ساله حجم انبوهی از طرح‌های عمرانی ناتمام و گاه متوقف وجود دارد که طی سالیان متمادی تبعات اقتصادی و اجتماعی سنگینی بر بودجه و اقتصاد کشور تحمیل کرده است. شروع پروژه‌های عمرانی به عنوان یک ژست توسعه‌ای در ادوار سیاسی، به کلید خوردن بی‌محابای طرح‌های عمرانی بدون توجه به ظرفیت‌های مالی و اجرایی کشور منجر می‌شود. اثر ادوار سیاسی بر طرح‌های عمرانی، در نمودار زیر که تعداد طرح‌های عمرانی در یک سال قبل از انتخابات مجلس (۱۳۸۹)، سال انتخابات مجلس (۱۳۹۰) و یک سال بعد از انتخابات مجلس (۱۳۹۱)، نشان می‌دهد، قابل رویت است. با توجه به نمودار مشاهده می‌شود که در یک سال قبل از انتخابات و سال انتخابات، تصویب پروژه‌های عمرانی جدید افزایش یافته است، اما در سال بعد از انتخابات، پروژه‌های جدید در تمام استان‌ها کاهش یافته است. (امیری و صمدیان، ۱۳۹۶)

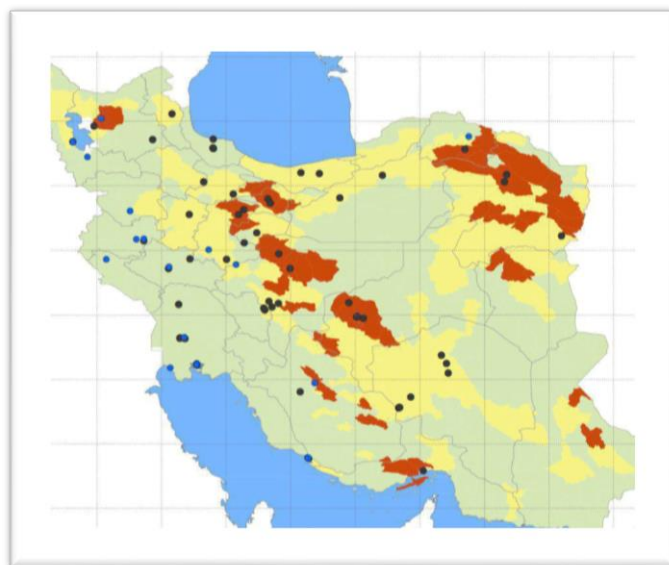
تأثیر انتخابات مجلس بر تعداد پروژه‌های عمرانی در استان‌ها (منبع: امیری و صمدیان، ۱۳۹۶؛ گزارش‌های نظارتی پروژه‌های عمرانی استانی طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۱)

طرح‌های صنعتی غیرکارشناسی

یکی دیگر از مصادیق تعارض منافع ملی و منطقه‌ای نمایندگان، فشار نمایندگان مجلس به وزرا برای انحراف امکانات ملی به سمت و سوی مناطق و حوزه نمایندگی جهت احداث طرح‌های صنعتی بدون پشتوانه کارشناسی است. صنایعی نظیر فولاد و پتروشیمی بسیار آب‌بر هستند و در حال حاضر برخی از آن‌ها با کمتر از ۲۰ درصد ظرفیت خود کار می‌کنند. جانمایی غیرکارشناسی و مبتنی بر انگیزه‌های سیاسی صنایع فولاد تا حدی مسئله‌ساز بوده است که نه تنها باعث اتلاف منابع ملی شده بلکه به مانعی در روند توسعه مناطق نیز تبدیل شده است. کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۹۴ گزارشی تحت عنوان «گزارش تحقیق و تفحص از صنعت فولاد کشور» تهیه کرد که در آن به این موضوع اشاره شده بود که هریک از پروژه‌های استانی برای تولید ۸۰۰ هزار تن فولاد در سال نیازمند حداقل ۴ میلیون متر مکعب آب می‌باشند و این در حالی است که ۴ طرح از ۷ طرحی که در اختیار شرکت ملی فولاد قرار دارد و در دست اجراست در مناطق کویری واقع شده‌اند. طرح‌های فولاد سبزواری، قائنات، نی‌ریز و بافت طرح‌هایی هستند که در مناطق کویری واقع شده‌اند. از این میان طرح فولاد سبزواری در دشت ممنوعه بحرانی به لحاظ آب قرار دارد. از طرفی صنعت فولاد در این منطقه تنها باعث اشتغال مستقیم ۸۰۰ نفر می‌شود و باعث بیکاری صدها کشاورز و در نتیجه مهاجرت به شهرها و مشکلات ناشی از مهاجرت خواهد شد.

عمده کارخانجات فولاد و پتروشیمی‌های کشور (بعنوان صنایع بشدت آب بر) در مناطق خشک کشور و دشت‌هایی احداث شده‌اند که به لحاظ اجازه برداشت از آبخوان‌ها یا «ممنوعه» و یا «ممنوعه بحرانی» تشخیص داده شده‌اند. نقشه زیر که در آن مناطق ممنوعه با رنگ زرد و مناطق ممنوعه بحرانی با رنگ نارنجی نمایش داده شده است، نشان می‌دهد که عمده کارخانجات فولاد (که با لکه‌های سیاه نمایش داده شده‌اند) در مناطق ممنوعه و تعداد بسیار ناچیزی از آن‌ها در سواحل گسترده جنوبی کشور مستقر شده‌اند.

استقرار کارخانه‌های فولاد و پتروشیمی در دشت‌های ممنوع شده از برداشت آب (منبع: انجمن انرژی‌های تجدیدپذیر ایران)

طرح‌های زیست محیطی خطوط انتقال آب

پروژه‌های انتقال آب هم تبعات درازمدت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی دارند و هم بسیار هزینه‌بر هستند، لذا در مورد مسائل مربوط به آب مبنای تصمیم‌گیری باید جنبه علمی، نگاه ملی و کار کارشناسی باشد. با وجود آن که کشاندن این مباحث به مسائل منطقه‌ای در تقابل با منافع ملی قرار دارد، در موارد متعددی دیده می‌شود در اختلافات نمایندگان مجلس در تصویب طرح‌های مربوط به انتقال آب اولویت‌های منطقه‌ای بر منافع ملی کشور سایه انداخته است. طرح‌های زیست محیطی انتقال آب بین حوضه‌های آبریز در استان‌های مختلف جزو مواردی است که به خوبی منافع متضاد نمایندگان استان‌های مختلف در مجلس شورای اسلامی را نشان می‌دهد. ([مشرق نیوز](#)، [۱۳۹۷/۱۰/۴](#)) در تصویب طرح‌ها و پروژه‌های مربوط به انتقال آب نظیر انتقال آب از حوضه کارون و استان خوزستان به سمت استان‌های مرکزی اصفهان و یزد، و یا طرح‌های انتقال آب دریا و شیرین‌سازی آن نظیر انتقال آب دریاچه خزر به استان سمنان، استدلال‌ها و دعاوی نمایندگان مجلس کمتر واجد نگاه علمی و دیدگاه کارشناسی بوده و ایجاد جنجال و هیاهو در عمده این موارد در دستور کار قرار داشته است. در مواردی نیز که نماینده‌ای در خصوص یک طرح توجیه علمی داشته و استدلال‌های خود را در مخالفت یا موافقت با یک طرح با توجه به مسائل زیست محیطی و فنی بیان کرده است، این توجیهات صرفاً منافع منطقه‌ای و استانی نماینده مزبور را مد نظر قرار داده و از تحلیل مسئله در بستر ملی عاجز بوده است. ([ایسنا](#)، [۱۳۹۷/۷/۲۵](#)) منطقی و بدیهی است که نمایندگان نسبت به حوزه انتخابیه خود احساس مسئولیت کنند و منافع متضاد و متعارض مناطق مختلف در نطق نمایندگان بروز یابد، اما تصمیم‌گیری و تصویب طرح‌های مشابه که تأثیرات درازمدت اقلیمی، محیط زیستی، اقتصادی و سیاسی دارد، نیازمند بررسی‌ها و پژوهش‌های کارشناسی و علمی است. در رویه‌های جاری و تعارض منافع ملی و منطقه‌ای نمایندگان با فضا سازی نمایندگان مجلس درباره طرح‌های مشابه کاملاً محتمل است که نماینده‌ای که قدرت فرافکنی و ایجاد فضای رسانه‌ای بیشتری دارد، مواضع غیرکارشناسی را پیش ببرد و چنین امری نهایتاً به ضرر منافع کشور تمام می‌شود.

گسترش مناطق آزاد تجاری

در سال‌های اخیر گزارش‌های متعددی از ناکامی و عدم موفقیت مناطق آزاد تجاری-صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی در تحقق اهداف تعیین شده برای این مناطق منتشر شده است. مناطق آزاد و مناطق ویژه اقتصادی با هدف تقویت و رشد تولید صادرات محور تاسیس شدند. در همین راستا معافیت‌های مالیاتی و گمرکی، تخفیف‌های بسیار گسترده در صدور مجوزها، مقررات زدایی‌ها در حوزه‌های گوناگون از جمله مقررات زدایی از بازار کار و منعطف سازی نیروی کار و انواع و اقسام حمایت‌های تعرفه‌ای از مناطق آزاد کشور به عمل آمد. اما به استناد گزارش‌ها در عمل معافیت‌ها و حمایت‌های اعمال شده به رشد تولیدات صادرات محور منجر نشده است، کل صادرات هفت منطقه آزاد ایران طی سال ۹۷ به یک میلیارد دلار رسیده که واردات آنها نزدیک به یک میلیارد و ۳۰۰ میلیون دلار بوده است. به عبارت دیگر، در این سال تراز تجارت خارجی مناطق آزاد ایران منفی ۲۸۹ میلیون دلار بوده است. ([فرهیختگان](#)، [۱۳۹۸/۱۱/۱۵](#)) همچنین تحلیل منابع درآمدی این مناطق نشان می‌دهد مناطق آزاد ایران عملاً با عوارض ورود و خروج کالا، خدمات

شهری، صدور مجوز و فروش زمین اداره می‌شوند که نه تنها جزء اهداف اولیه آنها نیست، بلکه به جای منطقه آزاد بودن، این مناطق به لحاظ عملکردی تبدیل به شرکت‌های عمران منطقه‌ای و شهرداری شده‌اند.

با این وجود، بسیاری از نمایندگان مجلس در اثر اعمال فشار گروه‌های ذی‌نفوذ نظیر تجار و اتاق بازرگانی حوزه انتخابیه به دنبال تصویب مناطق آزاد جدید در شهر خود هستند. اعمال فشار و لابی‌های پنهان گروه‌های ذی‌نفوذ با نمایندگان مجلس برای افزوده شدن یک شهر به مناطق آزاد را می‌توان در رسانه‌ها و خبرگزاری‌هایی که بازتاب‌دهنده منافع این گروه‌ها هستند، مشاهده کرد. نتیجه چنین مناسباتی آن است که نمایندگان مجلس تعداد زیادی منطقه ویژه به لایحه دولت افزوده‌اند. یکی از اعضای کمیسیون برنامه و بودجه مجلس یازدهم چندی پیش اعلام کرد اگر با تأسیس همه مناطق پیشنهاد شده از سوی نمایندگان موافقت شود، تعداد کل مناطق آزاد و ویژه در کشور حدوداً معادل تعداد کل نمایندگان مجلس خواهد شد. (کیهان، ۱۳۹۹/۲/۶) از این نظر تلاش نمایندگان مجلس جهت افزایش مناطق آزاد نشان‌دهنده تعارض میان منافع ملی و منطقه‌ای نمایندگان و جایگزین شدن منافع حوزه انتخابیه نمایندگان بر منافع ملی است.

***

اخیراً آماري از سوی مشاور و رئیس حوزه ریاست مجلس یازدهم درباره عملکرد مجلس دهم منتشر شده است که نشان می‌دهد در مجلس پیشین ۷۳۰ طرح و لایحه ارائه شده است که شامل ۵۰۰ طرح و ۲۳۰ لایحه بوده است. از مجموع ۷۳۰ طرح و لایحه، ۱۸۰ مورد به قانون تبدیل شده است که ۱۱۰ قانون بر اساس لوایح و ۷۰ قانون بر اساس طرح‌ها بوده است. این بدان معناست که تنها ۱۴ درصد از طرح‌های ارائه شده در مجلس دهم تبدیل به قانون شده است در حالی که در مورد لوایح این رقم به ۴۸ درصد می‌رسد. (فارس، ۱۳۹۹/۶/۲۶) این آمارها نشان می‌دهد که قریب به ۸۶ درصد از طرح‌های ارائه شده در مجلس دهم، به علل مختلف مانند نداشتن پشتوانه کارشناسی لازم، مغایرت با قانون اساسی، عدم توجه به اولویت‌ها و نیازهای کشور، عدم توجه به سیاست‌های کلان و اسناد بالادستی تبدیل به قانون نشده است. در این یادداشت سعی شد به نمونه‌هایی از پیامدهای تعارض میان منافع ملی و منطقه‌ای نمایندگان در مجلس شورای اسلامی اشاره شود که یکی از چالش‌های اساسی پیش‌روی نظام تقنینی کشور است.

***

گزیده اخبار، تحلیل‌ها و گزارش‌های هفته گذشته در حوزه تعارض منافع به این شرح است:

 حسن درویشیان رئیس سازمان بازرسی کل کشور اظهار داشته که سازمان بازرسی خود را نسبت به طرح مدیریت تعارض منافع در مجلس ارائه داده است و در کمیسیون اجتماعی هفته آینده نهایی می‌شود تا وارد صحن علنی شود و در آنجا پیش‌بینی شده است که سازمان بازرسی وظیفه نظارت و اجرای قانون تعارض منافع را داشته باشد.

🔗 کاظم نظم‌ده، مدیرکل دفتر مدیریت عملکرد سازمان بهزیستی، به ارائه آمار و ارقامی از اجرای بخشنامه‌ی تعارض منافع در سازمان بهزیستی پرداخته و تصریح کرده از میان این ۴۰۲ نفر مشمولان این بخشنامه، ۴ نفر از مدیران کل استان‌ها، ۲۴ نفر معاونان مدیرکل و مشاور، ۲۵ نفر رئیس اداره، ۳۰ نفر رئیس شهرستان، ۸۵ نفر رئیس کل و کارشناس مسئول و ۲۲۲ نفر کارشناس بودند.

🔗 سیدمحمد بطحایی وزیر سابق آموزش و پرورش اظهار داشت تعارض منافع در آموزش و پرورش وجود دارد و نیازمند قانون است. وی اضافه کرده در دوره وزارت‌م بارها در مجلس گفتم به عنوان وزیر می‌توانم بخشنامه بزنم که مدیرکل اجازه ندارد مدرسه غیردولتی داشته باشد اما یک بخشنامه است و با رفتن بنده و کاهش مراقبت‌ها دوباره تکرار می‌شود.

🔗 دادستان وابسته به دادگاه عالی مدنی فرانسه اعلام کرد، تحقیقاتی قضایی در خصوص وزیر دادگستری این کشور به اتهام تضاد منافع آغاز خواهد شد.

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی - ۲۰ دی ۱۳۹۹

با ما در تماس باشید

برای ارسال نقدها، نظرات و پیشنهادهای در مورد خبرنامه هفتگی تعارض منافع و همچنین یادداشت‌ها و تحلیل‌هایتان برای انتشار در خبرنامه با آدرس ایمیل مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی مکاتبه فرمایید:

info [at] iran-bssc.ir

تعارض منافع در تهیه و تصویب بودجه توسط دولت و مجلس

محمد پارسا (عضو سابق شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی) - ۱۳ دی ۹۹

◀ تعارض منافع در نظام برنامه و بودجه

یکی از کارکردهای اصلی بودجه بندی سالانه انطباق منابع مالی موجود و پیش‌بینی شده با اهداف و برنامه‌های پیش‌روی دولت است. هر رقم از ارقام بودجه سالانه، جزیی از درآمدهایی است که به‌نحوی در طول يك سال از گروهی از شهروندان گرفته شده و این درآمدها در بین گروه‌های دیگر توزیع می‌گردد. بر همین اساس بیشترین تعارض منافع را می‌توان از این جهت دانست که چارچوب بودجه توسط دولت و مجلس قانونگذاری تهیه و تصویب می‌شود. از آنجا که بودجه به عنوان بخشی از درآمد جامعه، متعلق به تمامی آحاد جامعه است، چگونگی ترکیب و توزیع ارقام و ردیف‌های آن باید به‌گونه‌ای شفاف به اطلاع آنها برسد؛ چه بسا نحوه هزینه‌کرد ردیف‌های بودجه یکی از مهم‌ترین تصمیمات اقتصادی مشترك میان دولت و مردم است. به همین دلیل است که در کشورهای توسعه یافته در هنگامه بودجه‌بندی سالانه بیشترین مجادله‌ها و سازش‌ها میان احزاب و سازمان‌ها و گروه‌های گوناگون اجتماعی صورت می‌گیرد. در این مجادله‌ها و سازش‌ها هرگروهی خواستار پرداخت کمترین مالیات است به‌طوری که در بودجه، بیشترین هزینه‌ها برای این گروه‌ها صرف می‌گردد. با وجود این تعارض‌ها و آشتی‌ها میان گروه‌های گوناگون اجتماعی درباره بودجه، عدم وجود کسری یکی از فاکتورهایی است که همگی متفق‌القول به آن معتقدند.

📧 روزنامه اعتماد

تاثیر تعارض منافع بین‌صندوقی بر بحران صندوق بازنشستگی

نسرین هزاره مقدم (خبرنگار) - ۱۳ دی ۹۹

◀ تعارض منافع در سازمان تامین اجتماعی

۱۱ درصد بیمه شدگان کشور، کارمندان شاغل و بازنشسته دولت و تحت پوشش صندوق بازنشستگی کشوری هستند؛ اما این صندوق به لطف مدیریت غلط سال‌های گذشته و سیاست‌های کوچک سازی دولت سالهاست که مرز بحران را پشت سر گذاشته و پا به قعر ورشکستگی گذاشته است. یک سر این بحران نگران کننده، در سیاست‌های مدیریتی صندوق است؛ یک اصل کلی در همه صندوق‌های بیمه‌ای کشور، عدم مشارکت ذینفعان واقعی و جامعه هدف در امور مدیریتی است که نتیجه‌ای جز، دولتی سازی صندوق‌ها و سوءمدیریت مدیران دولتی ندارد. هم اکنون در وزارت رفاه، یک هیات امناء وجود دارد که به نوعی هیات امنای همه صندوق‌های بیمه‌ای کشور است و غالباً تعارض منافع بین صندوقی، اجازه تصمیم‌گیری صحیح را به این هیات امناء نمی‌دهد؛ سالهاست که بازنشستگان همه صندوق‌ها از جمله بازنشستگان صندوق کشوری، خواستار افزایش نقش مشارکتی خود هستند و معتقدند باید ذینفعان اصلی در همه امور صندوق از نحوه پرداخت مستمری‌ها گرفته تا میزان و کیفیت خدمات درمانی ارائه شده و همچنین نحوه سرمایه‌گذاری آورده‌های بیمه شدگان، نقش فعال داشته باشند.

📧 کارگر آنلاین

هدر رفت چند میلیون تن LPG در سایه تعارض منافع وزارت نفت

خبرگزاری فارس - ۱۳ دی ۹۹
 ◀ تعارض منافع در حوزه انرژی

طبق گزارش دیوان محاسبات از تفریغ بودجه سال ۹۸، به دلیل خلاء قانونی، سهم صندوق توسعه و سهم دولت از درآمد صادرات LPG محاسبه و پرداخت نشده و ۱۰۰ درصد این درآمد به شرکت ملی گاز تخصیص داده شده است. همین نفع ۱۰۰ درصدی وزارت نفت از صادرات LPG باعث ایجاد تعارض منافع این وزارتخانه شده و باعث می‌شود که وزارتخانه مذکور، مانع مصرف گازمایع در داخل کشور شود تا بتواند با خام‌فروشی هر چه بیشتر LPG درآمد بیشتری را برای سازمان خود تامین کند. به عنوان مثال در صورت استفاده از LPG در خودروها و صادرات بنزین معادل، درآمد وزارت نفت تنها ۱۴/۵ درصد از کل درآمد صادراتی بنزین خواهد بود در حالیکه اگر این LPG مستقیماً توسط وزارت نفت صادر شود، ۱۰۰ درصد از درآمدهای صادراتی گاز مایع نصیب این وزارتخانه می‌شود. در نتیجه این تعارض منافع باعث می‌شود که علیرغم صرفه اقتصادی دولت و مردم از توسعه صنعت اتوگاز و همچنین علیرغم محدودیت صادراتی LPG، این وزارتخانه حاضر نباشد که زیرساختی برای مصرف مردم از LPG در خودروها ایجاد کند. تأثیر این تعارض منافع تا جایی بوده که هم‌اکنون وزارت نفت حاضر است سالانه بیش از ۵/۵ میلیون تن گازمایع تولیدی از پارس جنوبی را به خط لوله گاز سراسری تزریق کرده یا در مشعل‌ها بسوزاند ولی به خودروها ندهد. خبرگزاری فارس

تصمیم‌گیران نباید درگیر تعارض منافع باشند

غلامرضا منتظری (نایب رییس کمیسیون فرهنگی مجلس) - ۱۵ دی ۹۹
 ◀ کلیات تعارض منافع

برای دستیابی به موفقیت در هر حوزه‌ای به آسیب‌شناسی در آن حوزه نیاز داریم، یکی از آسیب‌هایی که در کیفیت مدیریت تأثیرگذار است و سبب رضایت‌مندی یا نارضایتی مردم را فراهم می‌کند بحث تعارض منافع است. فرض کنید شخصی در حوزه وزارت بهداشت و درمان در سطح کلان مسئولیتی داشته باشد و خود از سوی دیگر در عرصه واردات تجهیزات پزشکی نیز فعالیت کند، قطع یقین این موضوع در موضع‌گیری‌های این فرد تأثیرگذار خواهد بود، لذی بهترین کار این است که بر اساس انتظارات جامعه به سویی حرکت کنیم که افراد خود درگیر مسائل اقتصادی مرتبط با مأموریت یا مسئولیت خود نباشند، در غیر این صورت مشکل ایجاد می‌شود. در یک کلام تجربه نشان داده است که تعارض منافع مسئله‌ای حائز اهمیتی است و باید شاهد شفاف‌سازی در این حوزه باشیم، فرد یا باید مسئولیت بپذیرد یا مسائل اقتصادی را، این دو با یکدیگر قابل جمع نیست و ممکن است فرد را در مقاطعی به سمتی سوق دهد که با منافع کشور در تضاد باشد.

 خبرگزاری ایسنا

قانون محکمی در حمایت از گزارشگران تعارض منافع و فساد نداریم

حسن درویشیان (رئیس سازمان بازرسی کل کشور) - ۱۵ دی ۹۹

◀ کلیات تعارض منافع

متأسفانه قانون محکمی در حمایت از گزارشگران فساد نداریم، گفت: البته اخیراً شنیده ام که مجلس به این موضوع ورود کرده و قرار است مصوبه‌ای برای حمایت از گزارشگران فساد در دستگاه‌های اجرایی و خارج از آن داشته باشد. یکی از این طرح‌ها، طرح تعارض منافع است که براساس آن اگر کسی خبر از تخلف یک مدیر یا سوا استفاده بدهد، دستگاه اجرایی حق ندارد پست او را تنزل بدهد.

یکی از راهبردهای پیش بینی شده در سند تحول قضایی، پیگیری و شناسایی بسترهای فسادزا و گلوگاه‌ها است که بخشی از آن ممکن است مربوط به قوانین، مقررات و فرآیندها باشد که در این زمینه نیز اقداماتی را شروع کردیم و در ارتباطی که اخیراً با مجلس شورای اسلامی برقرار کردیم، نسبت به اصلاح برخی از قوانین، نظرات خود را مرتبط به کمیسیون‌های مربوطه ارائه می‌کنیم.

✉ خبرگزاری ایرنا

تعارض منافع علت اجرا نشدن قانون تعرفه‌گذاری خدمات پرستاری

فریدون مرادی (عضو شورای عالی نظام پرستاری) - ۱۵ دی ۹۹

◀ تعارض منافع در نظام سلامت

علت اجرانشدن قانون تعرفه‌گذاری خدمات پرستاری تعارض منافع پزشکان سیاستگذار در وزارت بهداشت است. اجرای این قانون باعث کاهش هزینه‌های درمانی می‌شود. در زمان حاضر مثلاً در اورژانس بیمارستان، پزشک متخصص طب اورژانس بیمار را ویزیت می‌کند و دستورات لازم را می‌نویسد و پرستاران این دستورات را اجرا می‌کنند اما بخش عمده پول این خدمات به پزشکان پرداخت می‌شود. حق الزحمه پرستاران به جیب پزشکان می‌رود؛ قانون تعرفه‌گذاری خدمات پرستاری چندین سال است که تصویب شده اما وزارت بهداشت برای اجرای آن اقدام نمی‌کند.

✉ خبرگزاری ایمن

لزوم مقابله با تعارض منافع در اتاق بازرگانی

حسین معروف (عضو هیات مدیره مرکز داوری اتاق بازرگانی) - ۱۵ دی ۹۹

◀ تعارض منافع در اتاق بازرگانی

اتاق بازرگانی نباید جلوی انتشار تخلفات صورت گرفته در اتاق را بگیرد. یکی از مسئولین اتاق بازرگانی که باید تمام ساعات کارش در اتاق بازرگانی باشد چطور می‌تواند هر ماه برای خانواده‌اش در آمریکا دلار حواله کند؟ یکی از مسئولین اداری اتاق بازرگانی که سال‌ها عضو کمیسیون ماده یک اتاق بازرگانی بوده، همزمان کارت کارگزاری گمرک را هم دارد و این تعارض منافع بسیار زیادی دارد.

✉ نود اقتصادی

تعارض منافع در آموزش و پرورش وجود دارد و نیازمند قانون است

سیدمحمد بطحایی (وزیر سابق آموزش و پرورش) - ۱۵ دی ۹۹
 ◀ تعارض منافع در حوزه‌ی آموزش عمومی

سیدمحمد بطحایی در چهارمین نشست از کارگاه تعاملی سیاستگذاری کودکان و نوجوانان با موضوع «نقد و بررسی نظام آموزشی کنکور محور» که به صورت مجازی و به همت وزارت رفاه برگزار شد، اظهارداشت: کنکور که روزی بنا به ضرورت‌هایی در دهه ۴۰ شروع شد، در سال‌های اخیر آثار و تبعات شدیدی را بر کودکان و نوجوانان ما برجای گذاشته است.

وی درباره تعارض منافع موسسات کنکوری نیز گفت: تعارض منافع وجود دارد و نیازمند قانون است. به عنوان مثال بنده نوعی به عنوان وزیر، معاون، مدیرکل و کارشناس اجازه ندارم که در این مسیر سرمایه‌گذاری کنم، مدرسه غیردولتی داشته باشم و کتاب منتشر کنم و باید اگر چنین شد مجازات شوم. این موضوع نیازمند قانون است. در دوره وزارت ما بارها در مجلس گفتم به عنوان وزیر می‌توانم بخشنامه بزنم که مدیرکل اجازه ندارد مدرسه غیردولتی داشته باشد اما یک بخشنامه است و با رفتن بنده و کاهش مراقبت‌ها دوباره تکرار می‌شود.

✉ خبرگزاری ایسنا

آمار و ارقامی از اجرای بخشنامه تعارض منافع در سازمان بهزیستی

کاظم نظم‌ده (مدیرکل دفتر مدیریت عملکرد سازمان بهزیستی) - ۱۶ دی ۹۹
 ◀ تعارض منافع در سازمان بهزیستی

از زمان ابلاغ بخشنامه تعارض منافع ۴۰۲ نفر از کارکنان سازمان بهزیستی در کشور مشمول این بخشنامه شدند. از این ۴۰۲ نفر، ۸۳ نفر در حوزه اجتماعی، ۱۸۰ نفر در حوزه پیشگیری و ۱۲۹ نفر در حوزه توانبخشی بودند که در نهایت ۱۹۴ نفر از این افراد از مسئولیت خود انصراف و مراکز خود را حفظ کردند و ۲۰۷ نفر نیز مرکز خود را تعطیل و مسئولیت خود را حفظ کردند. از میان این ۴۰۲ نفر، ۴ نفر از مدیران کل استان‌ها، ۲۴ نفر معاونان مدیرکل و مشاور، ۲۵ نفر رئیس اداره، ۳۰ نفر رئیس شهرستان، ۸۵ نفر رئیس کل و کارشناس مسئول و ۲۲۲ نفر کارشناس بودند. در مجموع نیز از بین مشمولین این بخشنامه ۵۱ درصد را زنان و ۴۹ درصد را مردان تشکیل داده‌اند. بیشترین استان‌هایی که مشمول بخشنامه تعارض منافع شدند استان تهران با ۶۱ مورد بوده و استان‌های اردبیل و زنجان نیز یک مورد داشته‌اند. در این میان هیچ فردی در کرمانشاه و کهگیلویه بویراحمد مشمول این بخشنامه نشدند.

بخشنامه تعارض منافع در سال ۱۳۹۸ توسط ریاست سازمان ابلاغ شده است. پس از ابلاغ بخشنامه، به استان‌ها فرصت داده شد تا در ارتباط با بندهای مختلف بخشنامه اقدام کنند. همچنین کمیته‌ای مرکب از مدیرکل حراست، دفتر حقوقی، دفتر بازرسی نظارت بر اجرای بخشنامه را عهده دار شدند.

✉ خبرگزاری ایسنا

ارائه نظرات سازمان بازرسی درباره طرح مدیریت تعارض منافع

حسن درویشیان (رئیس سازمان بازرسی کل کشور) - ۱۷ دی ۹۹

◀ طرح و لایحه مدیریت تعارض منافع

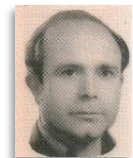
خوشبختانه در حوزه تعارض منافع هم توسط دولت لایحه‌ای تدوین شده و هم مجلس طرحی را در این زمینه دارد، از سوی دیگر سازمان بازرسی نظرات خود را نسبت به این طرح ارائه داده است و در کمیسیون هفته آینده نهایی می‌شود تا وارد صحن علنی شود و در آنجا پیش بینی شده است که سازمان بازرسی وظیفه نظارت و اجرای قانون تعارض منافع را داشته باشد. امیدواریم این پیش نویس که در کمیسیون تصویب شده است، با نهایی و اجرایی شدنش بسیاری از سوء جریان‌ها و تعارض منافع‌ها مرتفع شود.

✉ خبرگزاری ایرنا

تضاد منافع در جایگاه ناظر کنترل کیفی کارخانه‌های صنایع غذایی

جبرائیل موفق (معاون غذا و داروی دانشگاه علوم پزشکی مشهد) - ۱۶ دی ۹۹

◀ تعارض منافع در حوزه‌ی سلامت و درمان

معصومه مؤمنیان: با توجه به اینکه تعدادی از کارکنان و بازرسان معاونت غذا و دارو خودشان داروخانه‌دار هستند، این موضوع تضاد منافع ایجاد نمی‌کند؟

جبرائیل موفق: این حرف را قبول ندارم، چند روز پیش از داروخانه یکی از همکاران خودمان در معاونت غذا و دارو مقدار زیادی اقلام غیرمجاز آرایشی و بهداشتی جمع‌آوری و برخورد لازم انجام شد. در این موارد که با جان و سلامت مردم سر و کار دارد اغمازی نداریم و برخورد یکسان است.

حضور ناظر کنترل کیفی در کارخانه‌های صنایع غذایی در حالی که از طرفی مأمور به گزارش تخلفات موجود در خط تولید و از سوی دیگر در استخدام کارخانه هستند، موجب ایجاد تضاد منافع می‌شود، تا چه حد با این موضوع موافق هستید؟

ناظر کنترل کیفی کارخانه‌های صنایع غذایی و تعارض منافعی که در این بین ممکن است وجود داشته باشد مورد دغدغه ما و همکارانمان بوده و مکاتبات زیادی هم با وزارت بهداشت در این مورد انجام شده است. اگر افرادی در این تضاد منافع نفع شخصی خود را بر انجام مأموریتی که برای کنترل کیفی محصولات یک کارخانه دارند ترجیح دهند و گزارشی به دست ما برسد به طور قطع برخورد خواهیم کرد. این موضوع نیاز به مصوبه قانونی مجلس دارد چون در قانون ابهام و خلأ در این باره داریم و عنوان نشده که حقوق و مزایای مسئول فنی باید از کجا تأمین شود. ۲۰ دی‌ماه جاری نیز جلسه‌ای با سازمان غذا و دارو در این خصوص داریم و راهکارها و پیشنهادهای خوبی برای کاهش این آسیب تضاد منافع در نظر گرفته‌ایم.

✉ قدس آن‌لاین

تضاد منافع ساترا در صدور مجوز پلتفرم‌های VOD

مرضیه رییس‌زاده (روزنامه‌نگار) - ۱۷ دی ۹۹

◀ تعارض منافع در بازار سرمایه

بحث مجوز به پلتفرم‌ها و رسانه‌های ویدیویی برای اولین بار توسط ساترا در سال ۹۷ مطرح شد و وزیر ارتباطات در واکنش به این موضوع اعلام کرده بود که شورای عالی فضای مجازی باید مفهوم صوت و تصویر فراگیر در فضای مجازی را تشریح کند که صادق امامیان، رییس رگولاتوری صوت و تصویر فراگیر هم تاکید کرده بود که در این ابلاغیه همه چیز شفاف بوده و در تعریفی که ابلاغ شده، تنظیم‌گری، تنظیم مقررات، صدور مجوز و نظارت بر رسانه‌ها در حوزه مسئولیتی این سازمان است و هیچ قیدی در ابلاغیه حقوقی وجود ندارد. پس کسی نمی‌تواند بگوید نظارت، صوت و تصویر یا صدور مجوز چه تعریفی دارد.

البته بسیاری از فعالان این حوزه به تضاد منافع ساترا اعتراض داشتند. به گفته آن‌ها سازمان تنظیم مقررات صوت و تصویر فراگیر در فضای مجازی یک زیرمجموعه از صداوسیما است و مجوز گرفتن پلتفرم‌های VOD مانند فیلمو و نماوا از ساترا به صورتی تضاد در منافع محسوب می‌شود.

🔗 رسانه کلیک

روایت رئیس اسبق سازمان برنامه ریزی آموزشی از تعارض منافع در این سازمان

حجت الاسلام محی‌الدین بهرام محمدیان (معاون اسبق وزیر آموزش و پرورش) - ۱۹ دی ۹۹

◀ تعارض منافع در حوزه آموزش عمومی

موضوع تعارض منافع یک موضوع قابل اهمیت در نظام‌های اقتصادی، سیاسی و اداری است و معمولاً برای افرادی که منفعی را برای خودشان در حوزه اختیارات و مسئولیت‌های رسمی و اداری تعریف می‌کنند، قوانینی پیش بینی شده است که یا آنها را در مقام مسئول و تا مدت تصدی مسئولیت سیاسی اجتماعی شان منع می‌کند و یا اینکه از ابتدا از صاحبان منافع کسی را برای این کارها منصوب نمی‌کنند. اگر فردی مدرسه دارد و در مسئولیت اداره مدارس غیردولتی قرار می‌گیرد باید مدرسه خودش را تعطیل کند یا از مدیریت آن سازمان کنار برود. همچنین اگر فردی کارخانه دار و سهامدار است نباید در سازمان دولتی مرتبط مدیریت کند. به مولفان کتاب‌های درسی می‌گفتیم اگر شما کتاب درسی می‌نویسید و اسمتان پشت کتاب است نباید کتاب کمک آموزشی بنویسید و در بخش خصوصی عرضه کنید؛ مگر اینکه آنچه را می‌نویسید و تصور می‌کنید برای کتاب و برنامه درسی ضرورت دارد باید دستگاهی آن را منتشر کند و امتیازش مربوط به دستگاهی باشد که کتاب درسی را تولید کرده و سازمان باید این کار را بکند. وقتی یک کتاب درسی را برای سازمان بنویسیم و رایجش کنیم و بعد در بیرون برایش مجموعه‌های دیگر را به عنوان مکمل تولید کنیم مصداق تعارض منافع است و چنین اجازه‌ای نمی‌دادیم.

🔗 خبرگزاری ایسنا

تحقیقات قضایی درباره وزیر دادگستری فرانسه به اتهام تضاد منافع

خبرگزاری رویترز - ۲۰ دی ۹۹
◀ نمونه‌های جهانی تعارض منافع

دادستان وابسته به دادگاه عالی مدنی فرانسه اعلام کرد، تحقیقاتی قضایی در خصوص وزیر دادگستری این کشور به اتهام تضاد منافع آغاز خواهد شد. اریک دوپن مورتی پیش از آنکه در ژوئیه در جریان اصلاح سیستم قضایی توسط امانوئل ماکرون، رئیس جمهور فرانسه به عنوان وزیر دادگستری منصوب شود، یک وکیل مشهور بود. با این حال، اتحادیه‌های بزرگ‌ترین قضاات فرانسه گفتند، اریک دوپن مورتی پس از دهه‌ها فعالیت به عنوان وکیل نسبت به برخی قضاات رفتار مغرضانه داشته و صلاحیت ریاست بر وزارت دادگستری را ندارد.

اریک دوپن مورتی گفت: این اتحادیه‌ها از اتهامات تضاد منافع برای مسدود کردن برنامه‌های اصلاحاتش از جمله اقدامی برای فیلمبرداری از روندهای دادگاهی و بازنویسی کتاب آموزشی برای قضاات استفاده می‌کنند.

✉ خبرگزاری ایسنا

تضاد منافع تحلیلگران بورس در خودداری از صدور توصیه فروش

محمد رضا هادیلو (روزنامه‌نگار) - ۲۰ دی ۹۹
◀ تعارض منافع در بازار سرمایه

انسان ذاتا تنبل است و از این رو در بازار سهام به جای تلاش برای خرید و فروش بر پایه تحلیل و آگاهی به دنبال افرادی هستیم که فقط به ما بگویند چه بخریم؟ اما چرا سیگنال فروشان و حتی تحلیلگران همیشه درست نمی‌گویند؟ عدم تمایل تحلیلگر یا عدم تمایل وی برای صدور توصیه برای فروش موضوع جدید یا پدیده‌ای جدید نیست، بلکه موضوعی است که در دهه‌های اخیر در بازار سهام وجود داشته و یکی از دلایل اصلی حباب اینترنت که در سال ۲۰۰۰ ترکید، عدم تمایل تحلیلگران برای ارائه هر گونه توصیه برای فروش و تقریباً کنترل توصیه برای خرید در اکثر گزارش‌های تحقیقاتی بود. اما چرا تحلیل گران این کار را کردند؟ یا علاقه آنها به صدور توصیه برای خرید سهام شرکتهایی که آنها مالک آنها نیستند چیست؟ این سؤال در کانون توجه تحقیقی به سرپرستی دادستان کل سابق نیویورک "لوتسپیتزر" بود که در دسامبر ۲۰۰۲ نتیجه گرفت: عدم تمایل تحلیل گران برای توصیه به فروش یکی از دلایل از دست دادن سرمایه‌های هنگفت است و نشان می‌دهد تحلیلگران به دلیل تضاد منافع آنها به نوعی این کار را انجام داده اند. دلیل واقعی عدم توصیه‌های فروش، کمبود سهام ارزش فروش نیست، بلکه این واقعیت است که تحلیل گرانی که در شرکت‌های کارگزاری و بانک‌های سرمایه گذاری کار می‌کنند، تحت فشار نهادی قرار دارند. در نتیجه افراد بالا دستی آنها تمایل به روابط با مشتریان خود از شرکت‌های بزرگ در بازار دارند و این در اکثر موارد مانع از آن می‌شود که تحلیلگران توصیه منفی نسبت به شرکت‌ها ارائه دهند.

به عنوان مثال شما کمتر می‌بینید که کارگزاری در گزارش خود بر مسیر نزولی و ارزش سهامی اشاره واضح کند. این فقط یک تضاد منافع آشکار در همه بازارهای سهام در سراسر جهان است، و این اساساً یک مشکل ساختاری است که تحلیلگران به تنهایی نمی‌توانند مقصر آن باشند.

✉ سایت تحلیل بازار

محتوای تصویری تعارض منافع

در هفته گذشته، دو برنامه‌ی تصویری مرتبط با تعارض منافع در فضای مجازی بازتاب یافت:

- اولین وبینار کشوری تعارض منافع در پژوهش و تحقیقات / [پایگاه اخلاق حرفه‌ای در علم](#) / دکتر فاطمه حیدری ۱۵ دی ۹۹

دکتر فاطمه حیدری جراح و فوق تخصص چشم و بنیانگذار سامانه اخلاق حرفه‌ای در علم در ۱۴ دی کارگاهی با موضوع تعارض منافع در حوزه‌ی سلامت و درمان برگزار کرده و ضبط کارگاه را با علاقمندان به اشتراک گذاشته است.

- تعارض منافع در اتاق بازرگانی / [نود اقتصادی](#) / ۱۵ دی ۹۹

حسین معروف، عضو هیات مدیره مرکز داوری اتاق بازرگانی، در این ویدئو به بیان مواردی از تعارض منافع در اتاق بازرگانی پرداخته و خواهان برخورد جدی اتاق بازرگانی با این مسائل شده است. متن گزیده صحبت‌های وی در صفحات پیشین خبرنامه نقل شده است.

تحلیل تعارض منافع در فضای مجازی: عزم جدی در مبارزه با تعارض منافع از کجا آغاز می‌شود؟

راضیه شیخ رضایی

در تاریخ ۱۱ تا ۱۷ دی ماه ۱۳۹۹ با کلیدواژه‌های تضاد منافع، تعارض منافع و منافع متعارض، ۱۳۶ محتوا در فضای تلگرام، توئیتر و اینستاگرام تولید و بازنشر شده است. بیشترین سهم توجه رسانه‌ای این تعداد مطلب متعلق به توئیتر با ۵۳ درصد است. بررسی محتوای تولیدشده در شبکه‌ها اجتماعی نشان می‌دهد که استفاده از تعارض منافع نسبت به وقایع روز متفاوت است، هنگامی که مناقشات منطقه‌ای و بین‌المللی در صدر اخبار باشد، استفاده از این مفهوم به این سمت می‌رود. همچنین تعارض منافع در وزارت بهداشت، آموزش عالی، قوه قضاییه و بازار سرمایه از جمله حوزه‌هایی است که کاربران به تعارضات منافع آنان اشاره کردند. همچنین تعدادی از توئیتهای، مطالبه برای عزم جدی در مبارزه با تعارض منافع را نشان می‌دهد.

پرکاربردترین حوزه استفاده از کلیدواژه تعارض منافع در فضای توئیتری مربوط به اختلافات سیاسی در سطح بین‌المللی است که کشورها بر اساس منافع ملی خودشان ممکن است با دیگر کشورها دچار تعارض و اختلاف شوند. استفاده از این مفهوم در ادبیات مطالعات روابط بین‌الملل بسیار پرکاربرد و مورد توجه جامعه است.

اما جدای از این، کاربران فضای مجازی برداشت‌های متفاوتی از این مفهوم دارند. پرکاربردترین آن‌ها به موضوع اختلاف و سهم خواهی بیشتر اشاره دارد که برخی از آن‌ها بیشتر جنبه طنز و دستمایه شوخی است.

از میان صدها محتوا در توئیتر و حتی در پاسخ‌ها و بحث‌های توئیتری، کمتر از مفهوم تعارض منافع به عنوان وضعیتی که فرد یا سازمان بین انتخاب منفعت عمومی و منفعت فردی یا حرفه‌ای خودش قرار می‌گیرد و انجام وظیفه‌اش تحت تأثیر منافعش قرار می‌گیرد، صحبت شده است. با این حال برخی از کاربران نسبت به رویدادها و اخبار روز از این منظر ماجرا را تحلیل می‌کنند که در ادامه به برخی از موارد اشاره می‌شود.

یکی از کاربران توئیتر به نقل از یک پادکست به موضوع مهم نقش مردم در توجه به تعارض منافع اشاره کرده است:

«مردمی که تعارض منافع بین خودشان را جدی نگیرند حاکمانشون هم مطالبات این مردم را برای منع تعارض منافع را جدی نخواهند گرفت... همه ما یک پیکریم یک درد و یک هدف... سعدی».

در تحلیل توئیتر فوق توجه به این نکته ضروری است که تعارض منافع منحصر به نظام حکمرانی و دولت نیست، بلکه در درون جامعه - بخش خصوصی و جامعه‌ی مدنی - نیز امری رایج و جاری است. از طرف دیگر بسیاری از موقعیت‌های تعارض منافع در نظام حکمرانی، نقطه عزیمتی در درون جامعه و اقشار و گروه‌های اجتماعی دارند؛ مانند تعارض منافع در نظام سلامت یا آموزش و پرورش که همان اندازه که معضل حاکمیت است، پایی جدی در درون جامعه و گروه‌های اجتماعی دارد. از طرف دیگر جدی گرفتن نقش مردم در شناسایی مصادیق تعارض منافع و افشای آن می‌تواند بسترهای شکل‌گیری تعارض منافع را دشوار کند. علاوه بر این، وجود تعارضات مدیریت نشده، می‌تواند به عنوان

ناهنجاری اجتماعی شناخته شود و در نهایت عزم جدی برای چنین مطالباتی حکومت را به این سمت هدایت خواهد کرد تا هر چه بیشتر معضل تعارض منافع را به رسمیت بشناسد و برای مدیریت آن قوانینی در نظر بگیرد. به عبارت دیگر همان قدر که مردم نسبت به این مسئله حساس شوند، حاکمیت می‌تواند به آن پاسخ دهد. حتی در برخی از موارد خواسته‌های مردمی می‌تواند سازمان‌ها و دستگاه‌های دارای تعارض منافع را تحت فشار تهیه و اجرای مقررات تعارض منافع بگذارد.

تعارض منافع حوزه بهداشت: از تعارض وظایف تا واکسن کرونا

این حوزه از موضوعاتی است که کمتر پیش می‌آید کاربران درباره آن ننویسند. در واقع شاید تعارض منافع در حوزه بهداشت و درمان به ویژه در شرایط همه‌گیری کرونا و عمومی شدن مسئله‌ی بهداشت و سلامت، بیشتر برای جامعه قابل لمس است و پیامدهای آن به چشم کاربران فضای مجازی می‌آید. تعارض منافع این حوزه هم هیچ‌گاه تبدیل به داستان تکراری نمی‌شود، بلکه همواره ابعاد جدیدی از آن روشن می‌شود و یا کاربران فضای مجازی به کرات با آن مواجه می‌شوند.

چنانکه کاربری با اشاره به تعارض منافع در حیطه وظایف وزارت بهداشت می‌نویسد:

«... درمان توش پول هست ولی برای بهداشت باید پول خرج کنی. وزیر بهداشت وقتی پزشک باشه تمرکز رو میذاره روی درمان نه بهداشت تا مطب‌ها و بیمارستان‌ها شلوغ باشه و داروخانه‌ها لبریز از خریدار دارو.»

تعارض میان وظایف وزارتخانه مبنی بر سیاست‌گذاری در حیطه بهداشت و پیشگیری از بیماری و از سوی دیگر سیاست‌گذاری در حیطه درمان و ارائه خدمات پزشکی همواره یکی از پتانسیل‌های تعارض منافع در این حیطه است که به زعم نظرات متخصصان و مردم، این امر ناشی از این است که وزیر و مسئولان کلیدی حوزه‌ی بهداشت و درمان، خود پزشک هستند و منافع گروهی پزشکان را در نظر می‌گیرد. برخی از کشورها برای پیشگیری از چنین شائبه‌ای، مدیریت وزارتخانه را برعهده افرادی می‌گذارند که درک درستی از نظام مدیریتی و اقتصادی سلامت داشته باشد، نه اینکه خودشان لزوماً پزشک باشند.

مورد دیگری که در شبکه‌های مجازی بسیار بازنشر شده بود، مربوط به تعارض منافع در اجرای تعرفه گذاری خدمات پرستاری است. در واقع اختلاف میان پزشکان سیاست‌گذار در وزارت بهداشت که در معرض تقدم بخشیدن به منافع گروهی خود هستند، با منافع دیگر گروه‌های زیرمجموعه وزارت بهداشت مثل پرستاران موجب چنین تعارض منافی شده است. این ادعا که از سوی یکی از اعضای شورای عالی نظام پرستاری عنوان شده است می‌تواند محلی برای مطالعه و شناسایی ذی‌نفعان دخیل در موضوع تعرفه گذاری خدمات پرستاری باشد.

ماجرای واکسن کرونا و تعارض منافع در ایران هم ماجراهای خاص خودش را دارد. در این مورد نه تنها ابعاد این مسئله علمی و پزشکی با سیاست و تبلیغات سیاسی آمیخته شده است بلکه ریشه‌های تعارض منافع هم در آن قابل شناسایی است.

به گفته یکی از کاربران توییتر:

«... صحبت‌های خانم دکتر محرز که خودشون در تولید داخلی واکسن کرونا نقش دارند اما در مورد واردات واکسن خارجی اظهار نظر می‌کنند. این رفتارها اشتباهه و مسخره است چون تضاد منافع وجود داره.»

در این مورد نقش سازمان‌های سازنده واکسن کرونا، ناظران پروژه و حتی کسانی که واکسن روی آنان آزمایش می‌شود، همواره می‌تواند محل تردیدی برای وجود تعارض منافع بالقوه باشد.

از دیگر تعارض منافع‌ها چه خبر؟

کاربری در توییتر به تعارض منافع در خیریه‌ها اشاره داشته است که به نظر می‌رسد باید توجه بیشتری به این موضوع شود: «تعارض منافع، خویشاوند سالاری، و پارتی‌بازی شایع‌ترین ویژگی‌های خیریه‌های تأسیس شده به وسیله افراد طبقه حاکم بر ایران است.»

سازمان‌های خیریه نیز مانند دیگر بخش‌های جامعه‌ی مدنی همواره می‌توانند محل شکل‌گیری تعارض منافع باشد، به خصوص خیریه‌هایی که به واسطه شبکه روابط خود در داخل حاکمیت از امکانات و بودجه‌های خاصی برخوردار هستند. مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه تاکنون در زمینه‌ی مدیریت تعارض منافع در خیریه‌ها گزارش‌های زیادی منتشر کرده است.

در حیطه تعارض منافع در آموزش عالی، یکی از کاربران به نوشت:

«... به نظر من اولین گام این است استادان دانشگاه، به سبب تضاد منافع، نتوانند، لاقلاً به تنهایی، آیین‌نامه‌های مربوط را بنویسند.»

مصادیق تعارض منافع اساتید و اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها بسیار ابعاد مختلفی دارد اما علاوه بر اینکه آن‌ها اختیار تصویب آیین‌نامه‌هایی مرتبط با منافع خودشان را دارند، بلکه در حوزه‌های دیگری هم تعارضات آنان شناسایی شده است. به طور مثال تعارض منافع نظارت بر خود در میان اعضای کمیته‌های نظارت بر تخلفات اساتید که از اعضای هیات علمی همان دانشگاه یا نزدیک‌ترین دانشگاه تعیین می‌شود.

در انتها باید به مورد تعارض منافع در حیطه قوه قضاییه اشاره کرد. به گفته یکی از کاربران توییتر اگر یک قاضی به نوعی با یک پرونده در ارتباط باشد، در صورتی که او قاضی و مرجع رسیدگی به همان پرونده باشد، شائبه تعارض منافع پیش خواهد آمد.

به خاطر وجود چنین روابطی بین پرونده و قاضی آن، کانون بین‌المللی وکلا اصول راهنما راجع به تعارضات منفعت در داوری را تصویب کرده است تا صلاحیت داوری از منظر تعارض منافع نیز مد نظر قرار گیرد.

همچنین باید به توییتر یک خبرنگار بازار سرمایه هم اشاره کرد که پیگیری فسادهای این حوزه را بدون عزم جدی سازمان‌های متولی غیرممکن می‌داند:

«الان چرا من بعنوان یه روزنامه‌نگار و فعال بازار سرمایه باید بتونم آمار این فسادها رو در بیارم ولی خود سازمان بورس و شخص مدیر حقوقی سازمان این اطلاعات رو یا نداره یا پیگیر این کثافتکاری‌ها نیست؟ مبارزه با فساد اصلا سخت نیست، فقط عزم جدی میخواد و اینکه تضاد منافع وسط نباشه»

این توییت هم یادآور این مسئله است که فساد، نظارت و شفافیت، تعارض منافع هرکدام یک هزارتوی به هم پیوسته است که مبارزه با آنان عزم همه جانبه‌ای را طلب می‌کند که در این میان نقش مردم و خبرنگاران هم به اندازه نقش همه بانیان آن جدی و غیرقابل انکار است. پرسش‌های کوچک اما متداوم مردم و خبرنگاران قطعا ترک‌های بزرگی را در فونداسیون تعارض منافع و ستون‌های فساد به وجود خواهد آورد.

پژوهشکده مطالعات توسعه

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۲۸

شماره بیست و هشتم - ۱۳ تا ۱۹ دی ۱۳۹۹

دبیر خبرنامه: سمانه سهرابی

مجری: مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

شماره واتساپ خبرنامه: ۰۹۰۲۰۴۳۲۹۹۵

